

Influx van Houtsnippen langs de kust

Hein Verkade

Nederland beleefde in de eerste decade van januari 2009 de koudste periode in twaalf jaar (bron: KNMI). In het zuidoosten van Nederland zakte de temperatuur op meerdere nachten tot onder

-20 graden Celsius. Ook verder naar het oosten in Duitsland en Polen werden zeer lage waarden tot -30 Celsius gemeten. In het oosten van Nederland en ook Duitsland en Polen lag een dik sneeuwtaaij. Zoals gebruikelijk in vorstperiodes was het in de kuststrook een stuk milder en sneeuwvrij.

Onder dergelijke omstandigheden concentreren zich vaak Watersnippen (*Gallinago gallinago*) en Bokjes (*Lymnocyrtus minimus*) rond de ijsvrije kwelslootjes langs de binnenduintrand.

Een wandeling op 11 januari langs de binnenduintrand in Noordwijk leverde 9 Watersnippen op. Echter veel verrassender was het aantal Houtsnippen (*Scolopax rusticola*). Na 500 meter lopen stond de teller op 73 (zie tabel). Meerdere malen vlogen 'groepen' tot wel 12 exemplaren tegelijk op. Opvallend was dat de meerderheid van de vogels in westelijke richting wegvloog, dus richting de kust. Het talud werd niet beklommen, dit zou waarschijnlijk nog hogere aantallen hebben opgeleverd.

Dit getelde gebied ligt in 'het Middengebied' tussen de Nieuwe Zeeweg en de algemene begraafplaats. Het talud is steil en tot ca. 50 meter breed, begroeid met hakhout en de bodem voornamelijk bedekt met klimop (*Hedera ssp.*). Aan de voet grenst het aan het buitenzwembad 'het Bollenbad' dat sinds enkele jaren gesloten is. Een ander deel grenst aan een deels verlaten en verruigd volkstuincomplex. Het gebied is ca. 5 ha. groot en ligt op ca. 700 meter van de kust.

De vraag rees of op meerdere plekken sprake was van een opmerkelijke concentratie van Houtsnippen. Daarom werd ook een bezoek gebracht aan het landgoed Offem. De oppervlakte van dit landgoed is ca. 28 ha. en ligt op ca. 2500 meter van de kust. De beplanting bestaat deels uit oude beuken- en eikenlanen met een ondergroei van rododendron (*Rhododendron ssp.*) en deels uit hakhoutbos met plaatselijk ondoordringbare onderbegroeiing van braam (*Rubus ssp.*). Hier werden 35 Houtsnippen geteld. De meeste vogels zaten langs de bosranden aan de noord- en zuidzijde. De grootste groep bestond hier uit 4 exemplaren. Een eerdere wandeling op 1 januari leverde geen enkele Houtsnip op.

Al snel bleek dat ook elders opvallend hoge aantallen werden waargenomen. Op 11 januari werden door Annelies Marijn, Erwina Teunissen en Jos Zonneveld tenminste 24 Houtsnippen in de Amsterdamse Waterleidingduinen geteld. Op waarneming.nl werden 45 vogels op de Maasvlakte gemeld. Op 12 januari telde Ab Steenvoorden 75 Houtsnippen op het terrein van de 'Willem v.d.Bergh'. Uit de gegevens van waarneming.nl bleek ook een verhoogd aantal vogels in het binnenland, maar daar ging het om hooguit enkele vogels per plaats.

Na 11 januari was het vrij abrupt gedaan met het winterse weer. In de twee volgende weekenden werden zowel langs de binnenduintrand als op Offem opnieuw dezelfde routes gelopen. Het weekend van 18 januari leverde langs de binnenduintrand slechts één en op Offem nog 17 vogels op. In het daaropvolgende weekend van 25 januari leek de situatie weer genormaliseerd. Langs de binnenduintrand zaten nog 2 Houtsnippen, waaronder een verzwakt exemplaar, terwijl op Offem geen enkele vogel meer werd gevonden.

	AFSTAND	1-JAN.	11-JAN	18-JAN	25-JAN
	tot Noordzee				
binnenduintrand Noordwijk 5 ha.	700 m.	?	73 (14,6/ha)	1 (0,2/ha)	2 (0,4/ha)
landgoed Offem Noordwijk 28 ha.	2500 m.	0	35 (1,3/ha)	17 (0,6/ha)	0

Tabel. Aantallen en dichtheden van Houtsnippen in januari 2009 rond Noordwijk

Een nieuwe trend?

Houtsnippen trekken voornamelijk in de maanden oktober en november vanuit hun broedgebieden in Scandinavië naar hun winterkwartieren op de Britse Eilanden, West-Frankrijk en Zuid-Europa (Glutz von Blotzheim 1977). Als grens voor het overwinteringsgebied wordt de 2 graden januari-isotherm aangehouden. Onderzoek in de Haagse duinen bracht aan het licht dat winterse omstandigheden in oktober en november in Scandinavië verhoogde aantallen doortrekkers opleveren (Remeeus 1984). Een deel van de vogels blijft ten noordoosten van Nederland te blijven hangen want inval van vorst kan gepaard gaan met een tijdelijk versterkt optreden langs de Nederlandse kust (Bijlsma *et al* 2001). Hiervoor zijn enkele aanwijzingen voorhanden. Zo werden onder winterse omstandigheden bij Nes op Ameland op 21-23 december 1986 65 Houtsnippen geteld in bos (dichtheid tenminste 0,5 ex./ ha) en duin (0,1-0,2/ ha) (Arend-Jan van Dijk).

De aantallen Houtsnippen begin januari 2009 duiden op een heuse invasie. Het is zeer wel mogelijk dat rond 11 januari vele duizenden vogels hun toevlucht hebben gezocht in de Hollandse kuststrook. Het grote verschil in dichtheid tussen de binnenduinstrand en het iets verder landinwaarts gelegen landgoed Offem vormen een aanwijzing dat er sprake was van stuwing langs de Noordzeekust.

De invasie kan als kort maar krachtig worden omschreven. De vogels langs de binnenduinstrand waren na een week alweer verdwenen. In Offem verliep de aftocht iets trager, maar ook daar was er na twee weken niets meer van te merken. Het ontbreken van Houtsnippen op Offem op 1 januari

onderstreept dat ook de aankomst van de vogels in slechts korte tijd plaatsvond.

De vraag rijst waarom nooit eerder een duidelijke winter-influx is beschreven. Het is natuurlijk mogelijk dat deze wel plaatsvonden maar minder opvallend gepiekt. Dat dit juist in 2009 wél het geval was kan misschien verklaard worden door het feit dat, net als bij veel andere soorten, steeds meer vogels ten noorden en oosten van ons land overwinteren. De januari-isotherm van 2 graden is door de klimatologische veranderingen wellicht in noordoostelijke richting opgeschoven. Een serieuze vorstinval leidt in dat geval tot een grotere toevloed van vogels naar gebieden met mildere omstandigheden.

De bijzondere sneeuwomstandigheden in januari 2009 hebben waarschijnlijk een versterkend effect gehad op de Houtsnippeninflux.

Winterse omstandigheden kunnen wellicht in de toekomst vaker tot een invasie van Houtsnippen in Nederland leiden.

Een eerder versie van dit artikel is verschenen in het tijdschrift 'Limosa'. (Tijdschrift van de Nederlandse Ornithologische Unie en van SOVON Vogelonderzoek Nederland)

Literatuur:

Bijlsma R.G., F. Hustings, & C.J. Camphuysen 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij/KNNV Uitgeverij, Haarlem/Utrecht.
Glutz von Blotzheim, & Bauer & Bezzel 1977. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, band 7/II. Akademische Verlagsgesellschaft, Wiesbaden.
Remeeus A., 1984. De najaarstrek van de Houtsnip. Trekvogels jaargang 1 nr.1 35-43.

Houtsnip bron: Wikipedia